

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ „ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”**

Кафедра світової літератури та російського мовознавства

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни Сучасна російська мова
(назва дисципліни)

для освітнього рівня бакалавр

напряму / спеціальності 014 Середня освіта. Мова і література (російська,
англійська)

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 31.08. 2020

Перезатверджено: протокол № 1 від 31.08.2021

Завідувач кафедри

 (В.І.Дмитренко)

Старобільськ – 2020 рік

1. **Назва дисципліни.**
„СУЧАСНА РОСІЙСЬКА МОВА”
2. **Код дисципліни.**
[ФІМ] [СО_Рос_Англ_бак_20] [2_1_4] „СУЧАСНА РОСІЙСЬКА МОВА”
3. **Тип дисципліни.**
Обов’язкова
4. **Рік (роки) навчання.**
2, 3, 4-й
5. **Семестр / семестри.**
3, 4, 5, 6, 7,8
6. **Кількість кредитів ECTS.**
18
7. **Відомості про викладача (викладачів).**

Шпетна Світлана Анатоліївна – доцент кафедри світової літератури та російського мовознавства, кандидат педагогічних наук, доцент e-mail: svetlanashpetnay@gmail.com

Мінасва Елла Вікторівна – доцент кафедри світової літератури та російського мовознавства, кандидат філологічних наук, доцент e-mail: ella7773@gmail.com

Кіріченко Ольга Миколаївна – старший викладач кафедри світової літератури та російського мовознавства e-mail: olgashchevchenko84@gmail.com

8. **Мета вивчення дисципліни (в термінах результату навчання й компетенції).**
Мета навчальної дисципліни – дисципліна забезпечує підготовку конкурентоздатних фахівців, ознайомлених із закономірностями й особливостями розвитку сучасної російської мови в контексті модернізації сучасної школи та входження в загальноєвропейський освітній простір, здатних до креативного вирішення питань в педагогічній і науковій діяльності.

Завдання курсу: сформувані у здобувачів вищої освіти лінгвістичне мислення на основі знань фонетичної, фонологічної, лексичної, морфологічної та синтаксичної системи сучасної російської мови, сприяти формуванню наукових поглядів на мову, розумінню її функціонування, виробленню навичок самостійних спостережень над мовними фактами, їх аналізу та класифікації.

Мета та завдання курсу сприяють досягненню програмних результатів і забезпечують реалізацію низки компетентностей, як-от:

Програмні результати навчання:

ПРН 3. Знає мову професії, термінологію свого фаху, джерела поповнення лексики російської літературної мови, англійської мови; основні умови ефективного мовленнєвого спілкування, стилі, жанри; технології різних видів лінгвістичного, літературознавчого й методичного аналізу; знає мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку російської, англійської мов, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.

ПРН 5. Знає основи цифрових пристроїв, онлайн- сервіси мережі Інтернет; знає правила критичного оцінювання інформації та критерії медіа грамотності; професійні онлайн спільноти та електронні (цифрові) ресурси для безперервного

професійного розвитку впродовж життя; мережевий етикет у професійній діяльності; правила безпеки в цифровому середовищі, наслідки впливу цифрової інформації на людину.

ПРН 7. Володіє державною, російською, англійською мовами для формування комунікативної компетентності фахівця, необхідної для здійснення професійного спілкування. Знає ознаки безпечного освітнього середовища, стратегії ненасильницької та безконфліктної комунікації з учасниками освітнього процесу, методи ведення діалогу та полілогу, використання вербальних і невербальних засобів, усвідомленого та емпатичного слухання.

ПРН 9. Знає сучасні методи науково-дослідницької, проблемно-пошукової роботи за спеціальністю, вимоги законодавства щодо академічної доброчесності та використання об'єктів авторського права.

ПРУ 1. Уміє застосовувати набуті знання в освітньому процесі, професійному спілкуванні; сприяє опануванню учнями іноземної мови, літератури для вирішення комунікативних завдань у практичних ситуаціях, розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми в галузі мовно-літературної освіти.

ПРУ 3. Володіє методиками білінгвального й інтегрованого навчання мови, дидактикою багатомовності та методикою паралельного вивчення споріднених мов, методикою роботи в гетерогенному (змішаному) навчальному середовищі. Володіє методами і прийомами аналізу мовних одиниць, порівнює мовні та літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності, сприяє опануванню учнями російської, англійської мов для вирішення комунікативних завдань у життєвих ситуаціях.

ПРУ 4. Володіє різними видами аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури; розрізняє літературно-культурні епохи, напрями, течії, жанри, стилі за їхніми сутнісними характеристиками. Використовує гуманістичний потенціал рідної й зарубіжної літератури для формування духовного світу учнів.

ПРУ 5. Володіє комунікативною мовленнєвою компетентністю з російської та іноземної мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти); уміє організовувати діалог і полілог з учнями та іншими учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності.

ПРУ 6. Володіє основами професійної культури та педагогічної майстерності, уміє використовувати професійні знання, уміння й навички для розв'язання практичних завдань, сприяє організації безпечного освітнього середовища, уміє застосовувати в обговоренні освітніх, соціальних і життєвих проблем методики усвідомленого та емпатичного слухання, ненасильницької та безконфліктної комунікації в освітньому процесі, здатний до рефлексії, має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

ПРУ 7. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності критично оцінювати достовірність, надійність інформації, вплив інформації на свідомість і розвиток учнів; використовувати відкриті електронні (цифрові) освітні ресурси педагогічного спрямування для професійного розвитку та обміну педагогічним досвідом, створювати та наповнювати власне е-портфоліо; уникати небезпек в інформаційному просторі; забезпечувати захист і збереження персональних даних; аналізувати досвід роботи вчителів, моделювати елементи педагогічної діяльності.

ПРУ 8. Володіє методами і прийомами науково-дослідницької, проблемно-пошукової діяльності в мовно-літературній освіті, уміє здійснювати наукове дослідження й публічно презентувати отримані результати з урахуванням вимог академічної доброчесності.

ПРУ 9. Уміє моделювати навчальні ситуації, формувати в учнів уміння аналізувати,

обґрунтовувати, доводити власну думку, ставити запитання, висувати власні припущення, розрізняти факти і здогади, узагальнювати інформацію; застосовувати технології розвитку в учнів критичного мислення для розуміння себе, своїх цінностей та потреб, здатності до осмислення власних рішень та їх наслідків, навичок рефлексії; розвивати в учнів здатність протистояти інформаційному тиску, усвідомлювати маніпуляції.

Комунікація.

ПРК. 1. Формує комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями (вихованцями) та їхніми батьками із дотриманням етичних норм спілкування, принципів толерантності, творчого діалогу, співробітництва та взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу, розуміє й цінує мультикультурність.

ПРК. 2. Ефективно спілкується в науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах; виступає перед аудиторією, бере участь у дискусіях, обстоює власну думку (позицію), дотримується культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

ПРК. 3. Організовує педагогічну комунікацію суб'єктів освітнього процесу, ефективно співпрацює в команді в педагогічному колективі закладу освіти та інших професійних об'єднань.

ПРК. 4. Забезпечує діалог культур у процесі вивчення іноземної мови та зарубіжної літератури, створює умови для міжкультурної комунікації.

Автономія і відповідальність.

ПРА 1. Усвідомлює значущість своєї професії, має сформовані ціннісні орієнтири, здатний аналізувати та вирішувати значущі світоглядні проблеми та приймати рішення, визначати власну соціокультурну позицію в полікультурному суспільстві.

ПРА 4. Усвідомлює необхідність навчатися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набуту кваліфікацію.

Загальні та фахові компетентності, які формуються у процесі вивчення дисципліни:

ІК 1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

ЗК. 1. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні й комунікаційні технології для виконання завдань у сфері професійної діяльності, зокрема, для пошуку, оброблення інформації з різних джерел (друкованих, цифрових).

ЗК 4. Здатність учитися протягом життя й оволодівати сучасними знаннями; розвивати свій інтелектуальний рівень, розширювати загальнокультурний світогляд на різних етапах професійного зростання.

ЗК 5. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях, виконанні професійних завдань, реалізації педагогічних функцій в умовах мінливого освітнього

середовища, прийнятті ефективних рішень у професійній діяльності, відповідально ставитись до обов'язків, мотивувати людей задля досягнення спільної мети.

ЗК 6. Здатність до генерування нових ідей (креативність), використання інновацій у професійній діяльності, виявлення та розв'язання проблем, ініціативність та підприємливість.

ЗК 9. Здатність до критичного, раціонального мислення, толерантності до різних ідей, нових точок зору і фактів дійсності, самооцінки, формулювання відповідної аргументації для розв'язання проблем, усвідомлення необхідності самоосвіти, фізичного вдосконалення, дотримання здорового способу життя з метою реалізації особистісного потенціалу й користі суспільству.

ЗК 10. Здатність до письмової й усної комунікації засобами української, російської й англійської мов; володіння різними видами мовленнєвої діяльності; спроможність розв'язувати комунікативні завдання російською, англійською мовами як усно, так і письмово, удосконалювати мовленнєві навички.

Фахові компетентності:

ФК 2. Здатність до розуміння психолого-педагогічних особливостей, умов та чинників ефективної педагогічної діяльності, орієнтації в сучасних мовознавчих та літературознавчих, методичних концепціях, напрямках, підходах, їх аналізу, а також впровадження ефективних інформаційних технологій навчання.

ФК 3. Здатність інтерпретувати й зіставляти мовні та літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту

ФК 6. Здатність орієнтуватися в літературному процесі країн і народів світу (від давнини до сучасності), спадщині світового письменства в культурно-історичному, літературознавчому, мовознавчому контекстах, використовувати наочно-дидактичні матеріали, можливості художніх творів задля формування національної свідомості, морально-етичних якостей учнів, ціннісних орієнтирів у сучасному суспільстві.

ФК 7. Здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів, якісно реалізовувати види мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, говоріння, письмо) завдяки достатньому обсягові знань із фонетики, лексики, граматики, орфографії, пунктуації, стилістики й культури мовлення української, російської та іноземної мов. Володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів й підготовки творчих робіт; дотримуватися сучасних мовних норм з російської, англійської мов, використовувати різні форми й види комунікації в професійній діяльності, обирати мовні засоби відповідно до стилю й типу тексту.

ФК 9. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності, інтегрувати навчальну та дослідницько-пошукову діяльність, розвивати в учнів критичне мислення, креативні здібності, мотивацію пізнавальної діяльності.

9. Передумови (актуальні знання необхідні для опанування дисципліни) Курс російської мови середньої школи, практичний курс російської мови і культура мовлення; історія мови, вступ до мовознавства.

10. Зміст дисципліни

№	Змістовні модулі та їхня структура	денна форма навчання						заочна форма навчання					
		загальна кількість	лекції	практичні заняття	лабораторні роботи	самостійна робота	загальна кількість	лекції	практичні заняття	лабораторні роботи	самостійна робота		
Модуль 1 (3 семестр). Фонетика как система научных и учебных дисциплин													

1.1	<p>Артикуляционная фонетика. Понятие артикуляции. Речевой аппарат, его устройство и функции отдельных частей. Активные и пассивные органы произношения. Артикуляционная база языка Артикуляционная классификация звуков русского языка. Гласные и согласные. Классификация гласных звуков по ряду и степени подъема языка, по наличию или отсутствию лабиализации и по другим признакам. Классификация согласных звуков по месту и способу образования, по силе воздушной струи и связанному с ней уровню шума (сонорные и шумные), по участию или неучастию голоса (звонкие и глухие), по наличию или отсутствию палатализации (мягкие и твердые) и по другим признакам.</p>	18	4	4		10	8	1		7
1.2	<p>Сегментные и суперсегментные единицы. Фраза, фонетическая синтагма, фонетическое слово, слог, звук как сегменты речевого потока. Слоговые качества звуков, ударение, интонация как суперсегментные единицы. Слоговые и неслоговые звуки. Типы слогов: прикрытые и неприкрытые, открытые и закрытые. Слогораздел в русском языке.</p>	14	2	2		10	6	1		5
1.3	<p>Ударение. Словесное ударение. Длительность, интенсивность, тембр ударных и безударных слогов в русском языке. Ритмическая модель слова в русском языке. Место ударения в слове. Разноместность ударения в русском языке. Смыслоразличительная роль ударения в русском языке. Неподвижное и подвижное ударение при формообразовании и словообразовании. Энклитики и проклитики. Фразовое и синтагменное ударение. Акцентное выделение слов и аффиксов.</p> <p>Интонация. Интонационная конструкция и ее типы. Тональные средства интонации: тональные контуры, диапазон, интервал, место и крутизна изменения тона, регистры. Тембровые и количественно-динамические средства интонации.</p>	13	2	4		7	7		2	5
Модуль 2 (3 семестр) Фонология										

2.1	<p>Фонология. Звук речи, звук языка, фонема. Основные функции фонемы в языке: смыслообразующая, отождествительная, конституирующая. Признаки фонем и признаки звуков. Маркированные и немаркированные фонемы. Понятие позиции в фонетике и фонологии. Позиции сильные и слабые. Позиционные чередования.</p>	10	2	2		6	6	1		5
2.2	<p>Фонема и морфема как основные единицы. Морфема как кратчайшая значимая единица языка. Структура фонемы русского литературного языка. Синтагматика и парадигматика в фонетической системе русского языка. Система фонем. Отношение фонемы к словоформе. Функционирование фонемы в речи в пределах словоформы в зависимости от позиции.</p> <p>Чередования гласных звуков в зависимости от соседних согласных и от положения по отношению к ударению. Чередования согласных звуков по глухости / звонкости, твердости / мягкости, по месту и способу образования; чередования долгих и кратких согласных, согласных с нулем звука</p>	10	2	2		6	6	1		5
2.3	<p>Фонологическая система современного русского литературного языка. Состав гласных фонем. Проблема фонологического статуса [ы]. Состав согласных фонем. Статус мягких заднеязычных, долгих мягких шипящих и /γ/ в современном русском литературном языке. Система гласных фонем. Дифференциальные признаки гласных фонем. Сильные и слабые позиции гласных фонем. Система согласных фонем. Дифференциальные признаки согласных фонем. Соотносительные ряды согласных фонем, парных по твердости/ мягкости и по глухости / звонкости. Сильные и слабые позиции согласных фонем, противопоставленных по глухости / звонкости, твердости / мягкости, месту и способу образования. Позиции нейтрализации согласных фонем с нулем фонемы в современном русском языке.</p>	9	2	2		5	7		2	5

2.4	<p>Орфоэпия. Значение орфоэпических норм. Стили произношения. Кодифицированный литературный язык и разговорный язык. Причины отступлений от литературного произношения. Варианты русских литературных произносительных норм. Вариантность гласных. Вариантность согласных. Произношение отдельных грамматических форм. Особенности произношения заимствованных слов. Словари и справочники по орфоэпии.</p>	8	1	2		5	6				6
2.5	<p>Теория письма. Графика. Графема и буква. Состав современного русского алфавита. Названия букв. Фонематический и позиционный принципы русской графики. Обозначение на письме фонемы /j/. Обозначение на письме твердости и мягкости согласных. Гласные буквы после шипящих и ц. Значения букв. Орфография. Разделы и принципы русской орфографии. Орфограмма. Типы орфограмм. Современные орфографические словари и справочники.</p>	8	1	2		5	5				5
Загалом за 3 семестр		90	16	20		54	60	4	4		52
Модуль 3 (4 семестр). ЛЕКСИКОЛОГИЯ											
3.1	<p>Лексика (словарный состав или словарь) и грамматика как две основные части языка. Обращенность словаря к действительности. Его динамизм и открытость. Лексикология как раздел русистики, объектом которого является слово, рассматриваемое со стороны лексической семантики. Связь лексикологии с фонетикой, словообразованием, грамматикой, фразеологией. Лексикология и лексикография. Ономастика как особый раздел науки о словах.</p>	10	2	2		6	11	1			10

3.2	<p>Слово как основная единица лексической системы языка. Многоаспектность слова. Проблема отдельности и тождества слова. Его воспроизводимость, непроницаемость, переместимость, цельнооформленность. Фразеологичность (идиоматичность) значения слова. Слово и лексема. Лексическое и грамматическое значение слова.</p>	11	2	2		7	11	1		10
3.3	<p>Знаковый характер слова. Понятие его денотата, референта и сигнификата. Коннотации (семантические ассоциации), связанные со словом. Синтактика как присущая слову способность вступать в семантические и синтаксические отношения в составе более крупных единиц – словосочетания и предложения. Понятие валентности. Валентность семантическая и синтаксическая, активная и пассивная. Морфо-синтаксическая, семантическая и лексическая сочетаемость лексической единицы. Толкование как представление лексического значения. Способы описания сочетаемостных свойств слова и лексемы.</p>	11	2	2		7	11	1		10
3.4	<p>Лексическая неоднозначность. Многозначность (полисемия) как фундаментальное свойство слова. Метафора и метонимия как основные типы связи между значениями многозначного слова. Полисемия. Омонимия. Лексические омонимы, их виды. Критерии разграничения омонимии и полисемии. Источники омонимии. Паронимия и паронимы. Парономазия как стилистический прием. Основные типы парадигматических отношений в лексике. Синонимия и синонимы. Синонимический ряд и его доминанта. Антонимия и антонимы.</p>	13	2	4		7	13	1	2	10
Модуль 4 (4 семестр) Фразеология										

4.1	<p>Фразеологические и устойчивые сочетания в их отношении к слову, свободному сочетанию и предложению. Культурно-национальная специфика фразеологизмов.</p> <p>Историческая изменчивость лексико-фразеологического состава языка и устойчивость его ядра. Активная и пассивная (периферийная) лексика. Неологизмы, образованные средствами русского языка, их виды. Заимствования. Классификация заимствований по происхождению и по семантике. Экзотизмы и варваризмы. Освоение заимствований. Интернациональная лексика. Образование слов из заимствованных морфем. Калькирование и кальки. Типы калек. Историзмы и архаизмы. Их виды.</p>	10	2	2	6	11	1			10
4.2	<p>Лексика и фразеология современного русского языка с точки зрения ее происхождения. Основные группы исконных слов и фразеологизмов: праиндоевропейские, праславянские, древнерусские (восточнославянские) и собственно русские средства. Заимствования из древних и новых языков.</p> <p>Социолингвистическая и территориальная дифференциация лексики. Общеупотребительная лексика и лексика ограниченной сферы употребления. Термины. Термины профессиональные и научные. Источники терминообразования.</p>	11	2	2	7	11	1			10

4.3	<p>Жаргонизмы, их типы. Взаимоотношения современного литературного языка и профессиональных и социальных жаргонов. Формирование общего жаргона (сленга) в языке новейшего периода.</p> <p>Диалектизмы, их типы. Взаимодействие говоров и литературной речи в сфере лексики. Освоение диалектизмов литературным языком.</p> <p>Дифференциация лексики по стилевой принадлежности и эмоционально-экспрессивной окрашенности. Функционально-стилистическое расслоение лексики: лексика разговорная, разговорно-сниженная, просторечная; книжная, научная, специальная, официальная, официально-деловая; церковная; поэтическая, народно-поэтическая. Эмоционально-экспрессивная окрашенность лексики: слова бранные, грубые и слова с положительной оценкой (выражающие ласку, одобрение и т. п.).</p>	13	2	4		7	12		2	10
4.4	<p>Лексикографическое представление слов и фразеологизмов. Основные типы лингвистических словарей: словари толковые, фразеологические, идеографические, синонимов, антонимов и т. п. Структура словарной статьи объяснительных лингвистических словарей. Словари нового поколения и интегральное (полное) описание языка.</p>	11	2	2		7	10			10
Загалом за 4 семестр		90	16	20		54	90	6	4	80
Модуль 5 МОРФЕМИКА										
5.1	<p>Морфемика как одна из частей традиционной морфологии. Функции морфемы как минимальной значимой части слова: строевая функция морфемы в организации слова; деривационная функция; словоизменительная функции. Дискурсивные функции морфемы. Морф как реализация морфемы в речи. Принципы отождествления морфов одной морфемы. Парадигматическое устройство морфемы; разграничение алломорфов и вариантов морфемы. Морф как реализация морфемы в речи.</p>	10	2	2		6	9		1	8

5.2	<p>Основные направления классификации морфем Классификация морфем по их роли в организации слова: корневые и аффиксальные морфемы. Классификация морфем по степени свободы функционирования: свободные и связанные корни; регулярные и нерегулярные аффиксы. Функциональные типы аффиксальных морфем: словообразовательные и словоизменяющие аффиксы. Вопрос о статусе формообразовательных аффиксальных морфем.</p>	11	2	2		7	9	1			8
5.3	<p>Виды словообразовательных аффиксов по их позиции в слове: префиксы, суффиксы, постфиксы, интерфиксы. Функциональные типы словоизменяющих аффиксов: окончания, словоизменяющие суффиксы и постфиксы. Вопрос о формообразующей функции приставок. Морфемный анализ словоформы и главные этапы его осуществления: а) отделение основы от флексии и б) членение основы. Приемы членения основы: подбор однокорневых слов, использование словообразовательной цепочки</p>	13	2	4		7	11	1	2		8
5.4	<p>Морфемная структура слова и уровни ее организации. Понятие форманта. Типы формантов. Основа и флексия (словоизменяющий формант) как основные компоненты морфемной структуры слова. Типы основ: членимые и нечленимые, простые и сложные, непрерывные и прерывистые, супплетивные и несупплетивные, морфонологически варьируемые и неварьируемые. Типы флексий: элементарные (<i>ид-у</i>) и комплексные, состоящие из нескольких словоизменяющих аффиксов (<i>чита-л-и</i>), непрерывные и прерывистые (<i>пят-и-десять-и</i>).</p>	11	2	2		7	9	1			8
<p>• Модуль 6. (5 семестр) СЛОВООБРАЗОВАНИЕ</p>											

6.1	Словообразование как лингвистическая дисциплина. Словообразовательная пара: производящее (или производящая база, базовый словообразовательный элемент) – производное (или дериват) и понятие словообразовательной производности (мотивированности, выводимости).	13	2	2		9	12	2			10
6.2	Структурно-грамматические виды производящего: производящая основа (<i>университет</i> → <i>университетский</i>), комплекс нескольких производящих основ (<i>лес, степь</i> → <i>лесостепь</i>), производящее слово (<i>читать</i> → <i>дочитать</i>), сочетание производящих слов (при словосложении: <i>диван-кровать, сто двадцать восемь</i>). Вопрос о грамматической форме слова в роли производящего(<i>хороший: лучше</i> → <i>улучшать; трудиться: трудящийся</i> → <i>субстантиват трудящийся</i>).	17	4	4		9	15	2	2		11
6.3	Функции словообразования в языке и речи и типы деривационных отношений. Пополнение словарного состава как одна из основных функций словообразования. Производное слово в ряду разноструктурных способов выражения заданного смысла. Семантическая база русского словообразования	15	2	4		9	11				11
Разом за 5 семестр		90	16	20		54	90	8	6		76
Модуль 7 (6 семестр) Морфология. Имя существительное											
7.1	Морфология в системе грамматических дисциплин. Части речи. Значение идей Л. В. Щербы и В. В. Виноградова для становления современной теории частей речи.	10	2			8	9				9
7.2	Имя существительное Общекатегориальные грамматические признаки существительного как части речи. Предметность как частеречное значение существительных. Границы морфологического класса существительных. Грамматические типы склоняемых и несклоняемых существительных и особенности реализации в них основных грамматических свойств существительного. Исконно русские и заимствованные несклоняемые существительные.	12	2	2		8	13	2	2		9

7.3	<p>Лексико-грамматические разряды существительных. Существительные собственные и нарицательные; отграничение от имен собственных различного рода неоднословных и несубстантивных наименований. Конкретные (предметные, событийные, личные и др.), вещественные, собирательные и отвлеченные существительные.</p> <p>Значение лексико-грамматических разрядов для реализации субстантивных морфологических категорий</p>	15	2	4		9	13	2	2	9
7.4	<p>Система морфологических категорий существительного.</p> <p>Вопрос о грамматическом статусе одушевленности/ неодушевленности.</p> <p>Грамматический род имени существительного.</p> <p>Средства выражения родовых различий и вопрос о количестве граммем рода: мужской, женский, средний род. Слова общего рода, их типы. Продуктивные тенденции в развитии существительных общего рода в современном русском языке.</p> <p>Число как морфологическая коррелятивная категория существительного. Грамматический статус категории числа.</p> <p>Падеж существительного как коррелятивная словоизменительная морфологическая категория.</p> <p>Склонение существительных. Типы субстантивного склонения: собственно субстантивные, адъективные и смешанные модели словоизменения.</p> <p>Морфологический разбор имени существительного</p>	14	2	4		8	11		2	9
	Модуль 8 (бсеместр) Морфология									
8.1	<p>Имя прилагательное. Грамматические характеристики прилагательного.</p> <p>Лексико-грамматические разряды прилагательных: качественные, относительные и притяжательные прилагательные.</p>	14	2	2		6	11	1		10

8.2	Система морфологических категорий прилагательного. Категория полноты / краткости как словоизменительная морфологическая категория. Семантика, особенности образования и употребления синтетических и аналитических форм сравнительной и превосходной степени.		4	2		7	11	1	2		8
8.3	Словоизменительные категории рода, одушевленности / неодушевленности, числа и падежа прилагательного в сравнении с одноименными категориями		2	2		7	12	2			10
8.4	Типы склонения прилагательного. Морфологический разбор имени прилагательного.			4		7	10		2		8
Разом за 6 семестр		90	16	20		54	90	8	10		72
Модуль 9 (7 семестр) Морфология											
9.1	Имя числительное Грамматические основания для выделения числительного в качестве особой части речи. Лексико-грамматические разряды числительных: собственно количественные, неопределенно-количественные, собирательные числительные. Количественно-именные сочетания, служащие для обозначения дробных величин («дробные числительные»), их грамматические отличия от количественных и собирательных числительных.	13	2	2		9	15	1	2		12
9.2	Система морфологических категорий числительного и грамматические разновидности числительных по набору морфологических категорий (числительные, изменяющиеся только по падежам; изменяющиеся по падежам и родам). Одушевленность / неодушевленность у числительных разных разрядов. Словоизменительная категория падежа как основная морфологическая категория числительного Типы склонения числительных.	15	2	4		9	15	1	2		12

9.3.	<p>Местоимение Семантические разряды местоименных слов: личные, возвратное, притяжательные, указательные, вопросительно-относительные, определительные, отрицательные, неопределенные местоименные слова. Особенности морфемной структуры и словообразования местоименных слов. Грамматическая соотносительность местоименных слов с различными частями речи: существительными, прилагательными, числительными, наречиями, предикативами. Система морфологических категорий местоименных существительных и грамматические отличия данного разряда местоименных слов от собственно существительных</p>	17	4	4		9	16	2	2	12
Модуль 10 (7 семестр) Морфология										
10.1	<p>Глагол Глагол в системе самостоятельных частей речи. Специфика категориальной глагольной семантики. Спрягаемые и неспрягаемые (инфинитив, причастия, деепричастия) формы глагола, их функциональные и семантические различия и принципиальная общность по ряду признаков (общность категориальной семантики, тождество лексического значения; общие граммы категорий вида и залога; одинаковое синтаксическое оформление активных валентностей).</p>	7	2			5	8	1		7
10.2	<p>Лексико-грамматические разряды глагола. Глаголы полнозначительные и неполнозначительные (связочные, модальные, фазисные глаголы, глаголы-компенсаторы), переходные и непереходные, возвратные и невозвратные, предельные и непредельные, личные и безличные. Вид и лексическое значение глагола. Залог как интерпретационная категория. Структура категории наклонения. Время. Словоизменительная категория лица глагола и ее связь с категориями наклонения и времени.</p>	11	2	4		5	10	1	2	7

10.3	<p>Причастие и деепричастие как особая «гибридная» форма глагола, совмещающая глагольные и наречные грамматические признаки.</p> <p>Наречие. Словообразовательные, семантические и функциональные связи наречий с падежными и предложно-падежными формами существительных, прилагательных, с деепричастными формами глаголов.</p> <p>Система лексико-грамматических разрядов наречий. Наречия знаменательные и местоименные, качественно-характеризующие (определятельные) и обстоятельственные.</p> <p>Правила образования и употребления сравнительной и превосходной степеней наречий.</p>	10	2	2		6	10	1	2	7
10.4	<p>Модальные слова в системе неизменяемых частей речи и в системе средств выражения отношений модуса (Ш. Балли, В. В. Виноградов). Специфика категориального значения модальных слов. Модальные слова и самостоятельные части речи. Синтаксические особенности модальных слов. Модальные слова и вводные слова и конструкции. Разряды модальных слов.</p> <p>Служебные части речи</p> <p>Части речи и «частицы речи», формально-грамматические, семантические и функциональные основания противопоставления самостоятельных и служебных частей речи.</p> <p>Грамматическая природа служебных слов. Основания разграничения предлогов, союзов и частиц.</p>	7	2			5	8	1		7

10.5	<p>Предлог и падеж. Многозначность предлога. Строение и образование предлогов: непроизводные (первообразные) и производные (непервообразные) предлоги. Продуктивные тенденции в образовании предлогов.</p> <p>Союз как служебное слово, являющееся средством синтаксической связи членов простого предложения и частей сложного предложения. Функциональная общность и грамматическая противопоставленность союзов и союзных слов.</p> <p>Непроизводные и производные союзы. Сочинительные и подчинительные союзы и их функционально-семантические разряды. Лексемы, обладающие свойствами и сочинительных, и подчинительных союзов. Структурные особенности союзов <i>тогда как, чем ...тем, или ...или</i> и др. Продуктивные тенденции в развитии системы союзов.</p> <p>Частица как средство выражения смыслов, важных для реализации в высказывании и тексте коммуникативной стратегии говорящего. Грамматические отличия частиц от других служебных слов.</p> <p>Междометия. Отличия междометий от самостоятельных и служебных частей речи. Специфика значения междометий. Морфологические и синтаксические признаки междометий. Словообразовательные особенности междометий.</p> <p>Разряды междометий по значению и функции: междометия эмоциональные, императивные и этикетные.</p> <p>Звукоподражания и их грамматические отличия от междометий.</p>	10		4			6	8			8
Загалом за 7 семестр		90	16	20		54	90	8	10		72
Модуль 11. (8 семестр) Синтаксис.											
Словосочетание, простое предложение											

11.1	<p>Словосочетание, простое предложение и сложное предложение. Признаки, различающие эти синтаксические единицы: предикативность / непредикативность, монопредикативность / полипредикативность, возможная однокомпонентность. Другие признаки, различающие эти единицы.</p> <p>Способы представления синтаксических связей: согласование, управление, примыкание.</p> <p>Словосочетание как непредикативная единица, характеризующаяся наличием между ее компонентами синтаксической связи. Две стороны устройства словосочетания: формальная организация и смысловая организация.</p>	15	2	4		9	21	2	2	17
11.2	<p>Предложение как единица, использующаяся для выполнения речевого действия. Понятие речевого акта. Типы речевых актов. Типы повествовательных высказываний: 1) нерасчлененные; 2) расчлененные: неэкспрессивные (с объективным словопорядком); экспрессивные (с субъективным словопорядком).</p> <p>Смысловая организация простого предложения. Эксплицитные и имплицитные смыслы в значении предложения. Основные типы имплицитных смыслов (пресуппозиция, следствие, коммуникативная импликация, условия успешности речевого акта).</p>	17	4	4		9	21	2	2	17
11.3	<p>Формальная организация предложения. Простое предложение как монопредикативная единица. Принципы классификации простых предложений в синтаксической традиции.</p>	13	2	2		9	16			16
Модуль 12 (8 семестр) Сложное предложение										
12.1	<p>Сложное предложение и словосочетание. Сложное предложение и простое предложение.</p> <p>Три стороны устройства сложного предложения: формальная организация, смысловая организация, коммуникативная организация.</p> <p>Вопрос о структурной схеме сложного предложения. Вопрос об актуальном членении сложного предложения.</p>	10	2	2		6	27	2		25

12.2	Синтаксические связи в сложном предложении. Сложные предложения с неохарактеризованной (недифференцированной) связью (бессоюзные закрытой структуры), сложные предложения с охарактеризованной (дифференцированной) связью: сочинением или подчинением.	11	2	2		7	29	2	2		25
12.3	Принципы классификации сложных предложений в синтаксической традиции и в современной науке. Основные типы сложносочиненных предложений: предложения открытой и закрытой структуры и их виды. Основные типы сложноподчиненных предложений: предложения расчлененной и нерасчлененной структуры и их виды. Бессоюзные предложения типизированной и нетипизированной структуры.	13	2	4		7	29	2	2		25
12.4	Основы русской пунктуации. Пунктуация и синтаксическая система русского языка. Пунктуация и интонация. Типы знаков препинания	11	2	2		7	27		2		25
	Загалом за 8 семестр	90	16	20		54	120	10	10		100
	ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ГОДИН	540	96	120		346	540	44	44		452

11. Список рекомендованої навчальної літератури.

Основна література

Фонетика. Фонологія:

1. Касаткин Л. Л. Современный русский язык. Фонетика. Москва : Academia, 2006. 256 с.
2. Князев С.В., Пожарицкая С.К. Современный русский литературный язык. Фонетика, графика, орфография, орфоэпия. Москва: Академический Проект. 2005. 320 с.
3. Педченко Л. В., В.В. Немцева. Современный русский язык. Фонетика. Фонология. Орфоэпия: Учебно-метод. пособ. Харьков : ХНУ, 2008. 52 с.
4. Теряев Д. А. Учебные задания по фонетике русского языка : Учебное пособие. К. : КНУ, 2015. 65 с.

Лексикология:

1. Артюх Е.И. Степанченко И.И. Современный русский литературный язык. Лексикология: Тестовые задания. Учебно-метод. пособ. Харьков : ХНПУ, 2008. 112 с.
2. Крысин Л.П. Современный русский язык. Лексическая семантика. Лексикология. Фразеология. Лексикография. Москва : Академия, 2007. 240 с.

3. Современный русский литературный язык : академический учебник / Под ред. П. А. Леканта. Москва: АСТ ПРЕСС КНИГА, 2013. 766 с.

Морфология:

1. Валгина Н.С. Розенталь Д.Э. Фомина М.И. Современный русский язык: Учебник / Под редакцией Н.С. Валгиной. 6-е изд., перераб. и доп. Москва : Логос, 2002. 528 с.
2. Компанцева Л. Ф. Морфемика. Словообразование. Структурные и функциональные аспекты: Учебно-метод. пособ. Луганск : Изд-во ЛГПУ им. Тараса Шевченко, 2002. 84 с.
3. Медведева Л. А. Морфемика и словообразование современного русского языка: Учебно-метод. пособ. В 2-х ч. К., 2010. 75 с. + 67 с.
4. Медведева Л. О. Морфологія сучасної російської мови : Навчально-метод. посіб. К. : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2017. 105 с.
5. Современный русский литературный язык : академический учебник / Под ред. П. А. Леканта. Москва: АСТ ПРЕСС КНИГА, 2013. 766 с.

Синтаксис:

1. Акимова Г.Н., Вяткина С.В. Синтаксис современного русского языка. СПб.: СПбГУ; Москва: 2009. 346 с.
2. Валгина Н. С. Современный русский язык: Синтаксис: Учебник. 4-е изд., испр. Москва: Высш. шк., 2003. 416 с.
3. Синтаксис современного русского языка. Словосочетание, простое предложение: Учебн. пособ. для студентов специальности «Язык и литература (русский)» всех форм обучения / Сост. Е.В. Чернцова, Т.Ф. Фильчук. Харьков: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2014. 128 с.
4. Слухай Н. В. Синтаксис русского языка: лекции, вопросы, задания : в 2-х частях. К. : КНУ им. Тараса Шевченко, 2008. Ч. 1. 78 с.; Ч. 2. 52 с.

Підручники, які презентують всі розділи дисципліни «Сучасна російська мова»

1. Валгина Н.С. Розенталь Д.Э. Фомина М.И. Современный русский язык: Учебник / Под редакцией Н.С. Валгиной. 6-е изд., перераб. и доп. Москва : Логос, 2002. 528 с.
2. Русский язык: учебник для студ. учреждений высш. проф. образования / Л. Л. Касаткин, Е. В. Клобуков, Л.П.Крысин и др.; под ред. Л.Л. Касаткина. 4-е изд., перераб. Москва : Издательский центр «Академия», 2011. 784 с.
3. Современный русский язык: учебник для академического бакалавриата / Под ред. П. А. Леканта. Москва : Дрофа, 2007. 557 с.
4. Современный русский литературный язык : академический учебник / Под ред. П. А. Леканта. Москва: АСТ ПРЕСС КНИГА, 2013. 766 с.
5. Современный русский язык : Учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности "Филология" / П. А. Лекант, Е. И. Диброва, Л. Л. Касаткин, Е. В. Клобуков ; под редакцией П. А. Леканта. 3-е изд. Москва : Дрофа, 2002. 557 с.

Додаткова література

Фонетика, графіка, орфографія, орфоенія

1. Аванесов Р.И. Русское литературное произношение: учебное пособие. Москва: КомКнига. 2005. 288 с.
2. Бархударова Е. Л., Панков Ф. И. По-русски с хорошим произношением. Практический курс звучащей речи. Москва : Русский язык. 2008. 192 с.
3. Бондарко Л.В., Вербицкая Л.А., Гордина М.В. Основы общей фонетики: Учебное пособие. 4-е издание, исправленное. Москва : Академия; СПб. : СПбГУ, 2004. 160 с.
4. Буланин Л. Л. Фонетика современного русского языка. Москва : Книжный дом «Либроком», 2010. 208 с.
5. Галинская Е. А. Историческая фонетика русского языка. Москва : Изд-во МГУ, 2009. 160 с.
6. Григорьева Т. М. Русский язык. Орфоэпия. Графика. Орфография. История и современность : учеб. пособие . Москва : Академия, 2004. 250 с.
7. Симакова Е. С. Сборник основных правил фонетики и лексики русского языка. Москва : Астрель, 2008. 157 с.
8. Миронова Н. И. Русский язык. Орфография и пунктуация. Москва : Мир книги, 2008. 252 с.
9. Нагайцева Н.И., Снегурова Т.А. Фонетика и фонология: Конспект лекций для иностранцев. Харьков : НТУ "ХПИ", 2013. 176 с.
10. Новикова Л. И. Русский язык. Орфография : учеб. пособие. Москва : РИОР : ИНФРА-М, 2010. 284 с.
11. Соловьева Н. Н. Весь русский язык в таблицах: от фонетики до синтаксиса Москва : Оникс : Мир и образование, 2010. 96 с.
12. Фонетика русского языка: Хрестоматия / Сост. Попов М.Б. СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2013. 472 с.

Лексикологія

1. Бобунова М. А. Русская лексикография XXI века : учебное пособие. Москва: Флинта : Наука, 2009. 200 с.
2. Введенская Л.А. Русская лексикография : учебное пособие. Москва – Ростов-на-Дону : МарТ, 2007. 347 с.
3. Дубичинский, В. В. Лексикография русского языка : учебное пособие. Москва : Флинта : Наука, 2009. 432 с.
4. Инфантова Г. Г. Русский язык. Ведение в науку о языке. Лексикология. Этимология. Фразеология. Лексикография : учебник . Москва : Академический проект, 2010. 227 с.
5. Современный русский язык: Активные процессы на рубеже XX-XXI веков // Отв. ред. Л. П. Крысин. Москва : Языки славянских культур, 2008. 712 с.
6. Солодуб Ю. П. Современный русский язык. Лексика и фразеология : сопоставительный аспект : учебник. Москва : Флинта : Наука, 2003. 259 с.
7. Фомина М.И. Современный русский язык. Лексикология. 4-е изд., испр. Москва: 2001. 415 с.

Морфологія

1. Воловик Н.К. Морфология русского языка в системе терминов и понятий. Учебное пособие. Бишкек: Изд-во КРСУ, 2001. 77 с.
2. Гридина Т. А. Современный русский язык. Словообразование : теория, алгоритмы анализа, тренинг : учеб. пособие . Москва : Флинта : Наука, 2009. 160 с.
3. Земская Е. А. Современный русский язык. Словообразование : учеб. пособие . Москва : Флинта : Наука, 2009. 323 с.
4. Камынина А. А. Современный русский язык. Морфология : учебное пособие. Москва : Издательство Московского ун-та, 2010. 240 с.
5. Карпов А. К. Словообразование современного русского языка : учеб. пособие для пед. вузов. Нижневартовск : Изд-во Нижневартовского педагогического ин-та, 2000. 192 с.
6. Мусатов В. Н. Русский язык: морфемика, морфонология, словообразование : учеб. пособие. Москва : Флинта : Наука, 2010. 360 с.
7. Николина Н. А. Словообразование современного русского языка : учеб. пособие. Москва : Академия, 2005. 160 с.
8. Осипова Л. И. Морфология современного русского языка : учебное пособие. Москва : Академия, 2010. 185 с.
9. Розенталь Д. Э. Орфография и морфология. Правила и упражнения. Москва : Оникс: Мир и Образование, 2010. 448 с.
10. Ремчукова, Е. Н. Морфология современного русского языка. Категория вида глагола : учеб. пособие. Москва : Флинта : Наука, 2007. 13 с.
11. Рябушкина С. В. Морфология современного русского языка : практикум. Москва : Флинта : Наука, 2009. 256 с.

Синтаксис

1. Карданова М. А. Русский язык. Синтаксис : учеб. пособие. Москва : Флинта : Наука, 2009. 456 с.
2. Кіріченко О.М., Шпетна С.А. Робочий зошит із освітнього компоненту «Синтаксис сучасної російської мови»: Посібник для індивідуальної та самостійної роботи іноземних здобувачів вищої освіти: навч. посіб. Старобільськ : вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. 84 с.
3. Кустова Г. И. Синтаксис современного русского языка : учеб. пособие. Москва : Академия, 2007. 260 с.
4. Правила русской орфографии и пунктуации. Полный академический справочник / Рос. акад. наук, Отд-ние ист.-филол. наук, Ин-т рус. яз. им. В. В. Виноградова. Москва : Эксмо, 2007. 465 с.
5. Практикум по синтаксису современного русского языка: словосочетание, простое предложение : Учебно-метод. материалы для студентов специальности «Язык и литература (русский)» всех форм обучения / сост. Т.Ф. Фильчук. Харьков: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2014. 56 с.
6. Русская грамматика: В 2-х т. / Под ред. Н.Ю. Шведовой. Москва : Наука, 1980. 792 с. + 717 с.
7. Слухай Н. В., Снитко Е. С. Синтаксис современного русского языка : Ключевые вопросы и задания для студ. спец. «Язык и литература» (русский язык и литература). К.: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2006. 76 с.

Рекомендовані словники

1. Абрамов Н. Словарь синонимов и сходных по смыслу выражений. 8-е изд., стереотип. Москва: АСТ, 2008. 672 с.
2. Александрова З. Е. Словарь синонимов русского языка : практ. справ. : ок. 11000

- синоним. рядов. 11-е изд., перераб. и доп. Москва : Рус. яз., 2001. 567 с.
3. Большой толковый словарь русского языка / РАН, Ин-т лингв. исслед. ; авт. и рук. проекта, сост., гл. ред. С. А. Кузнецов. СПб. : Норинт, 2001. 1535 с.
  4. Большой фразеологический словарь русского языка : значение, употребление, культурол. коммент. / авт.-сост.: И. С. Брилева и др.; отв. ред. В. Н. Телия. 2-е изд., стер. Москва : АСТ-ПРЕСС, 2008. 781 с.
  5. Введенская Л. А. Словарь антонимов русского языка : ок. 500 антоним. гнезд. Москва : Астрель : АСТ, 2004. 447 с.
  6. Евгеньева А. П. Словарь синонимов русского языка. Москва : Астрель ; АСТ, 2002. 648 с.
  7. Ефремова Т. Ф. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный : Св. 136000 словар. ст., ок. 250000 семант. единиц : В 2 т. М. : Рус. яз., 2000. 1065 с. + 1084 с.
  8. Комплексный словарь русского языка / Под ред. д-ра филол. н. А.Н. Тихонова. Москва : Рус.яз., 2001. 1229 с.
  9. Крысин Л. П. Толковый словарь иноязычных слов : ок. 25000 слов и словосочетаний. 5-е изд., стер. Москва : Рус. яз., 2003. 856 с.
  10. Крысин Л. П. 1000 новых иностранных слов. Москва : АСТПРЕСС, 2009. 319 с.
  11. Львов М. Р. Словарь антонимов русского языка : 3200 антоним. пар / Под ред. Л. А. Новикова. 7-е изд., испр. и доп. Москва : АСТ-ПРЕСС : КНИГА, 2002. 589 с.
  12. Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В. Н. Ярцевой; Ин-т языкознания АН СССР. 2-е изд., доп. Москва : Большая рос. энцикл., 2002. 709 с.
  13. Лопатин В. Русский орфографический словарь. Москва: Российская академия наук. Институт русского языка им. В. В. Виноградова, 2005. 1176 с.
  14. Новый словарь иностранных слов : более 4500 слов / сост. М. Ситникова. 4-е изд., стер. Ростов н/Д : Феникс, 2010. 299 с.
  15. Новый объяснительный словарь синонимов русского языка / Под общим руководством акад. Ю. Д. Апресяна. Второе издание, исправленное и дополненное. Москва ; Вена: Языки славянской культуры : Венский славистический альманах, 2004. 1488 с.
  16. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка [Текст] : около 100 000 слов, терминов и фразеологических выражений / под общ. ред. Л. И. Скворцова. 28-е изд., перераб. Москва : Мир и Образование : ОНИКС, 2012. 1375 с.
  17. Окунева А. П. Словарь омонимов современного русского языка : ок. 5000 слов и словосочетаний. Москва : Рус. яз., 2002. 413 с.
  18. Орфоэпический словарь русского языка / авт.-сост. Новинская Н. И. 2-е изд. Ростов н/Д : Феникс, 2005. 330 с.
  19. Орфоэпический словарь русского языка: Произношение, ударение, грамматические формы / С.Н. Борунова, В.Л. Воронцова, Н.А. Еськова; Под ред. Р.И. Аванесова: РАН. Ин-т рус.яз. 9-е изд., стереотип. Москва : Рус. яз., 2001. 668 с.
  20. Попова Т. В. Морфемно-словообразовательный словарь русского языка : 5-11 классы : 600 разобр. слов из упражнений. Москва : АСТ-ПРЕСС, 2009. 269 с.
  21. Розенталь Д. Э. Большой справочник по русскому языку: орфография, пунктуация, орфографический словарь, прописная или строчная? Москва : Мир и Образование : Оникс, 2009. 1008 с.
  22. Русский орфографический словарь : около 200 000 слов / [авт. О. Е. Иванова, В. В. Лопатин, И. В. Нечаева, Л. К. Чельцова ; под ред. В. В. Лопатина, О. Е. Ивановой] ; Рос. акад. наук, Ин-т рус. яз. им. В. В. Виноградова ; программа «Словари XXI века». Изд. 4-е, испр. и доп. Москва : АСТ-ПРЕСС, 2012. 877 с.
  23. Снетова Г. П., Власова О. Б. Словарь трудностей русского языка. Паронимы : более 2000 паронимов. Москва : ЭКСМО, 2008. 413 с.
  24. Современный толковый словарь русского языка : более 90000 слов и фразеол.

выражений / Рос. акад. наук, Ин-т лингвист. исслед.; авт. проекта и гл. ред. С. А. Кузнецов. Мосева : Ридерз Дайджест, 2004. 959 с.

25. Тихонов А.Н. Словообразовательный словарь русского языка: В 2 т. Москва: АСТ 2-е изд. 2008. 944 с.

26. Толковый словарь живого великорусского языка : [в 4 т.] / Под ред. [и с предисл.] проф. И.А. Бодуэна-де-Куртенэ. Т. 1-4. М.: Рипол классик, 2006. 754 с + 785 с.+549 с.+669 с.

27. Толковый словарь русского языка: В 4 т./ Под ред. Проф. Д. Ушакова.- М.: ТЕРРА- Книжный клуб, 2007. 752 с.

28. Ушаков Д. Н. Большой толковый словарь современного русского языка : 180000 слов и словосочетаний. Москва : Альта-Принт, 2007. 1239 с.

29. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка : в 4-х т. / с нем. и доп. О. Н. Трубачева. 4-е изд., стер. Москва : Астрель : АСТ, 2003. 588 с. + 671 с. + 845 с. + 861 с.

Наукові праці викладачів кафедри

1. Минаева Э. В. «Олбанский йазыг» как явление интернет-коммуникации // Наукові записки Луганського національного університету. Вип. Х. Серія «Філологічні науки» : зб. наук. праць. № 2 (33). Науковий простір дискурсології: ретроспективно-проспективний вимір. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. 382 с. С. 293–303.

2. Минаева Э. В. На пути к дискурсологии (дайджест статей) // Дискурсология: язык, культура, общество : избранные работы. Луганск: Полиграфический центр «Максим», 2011. 501 с. С. 486–495.

3. Кіріченко О. М., Шпетна С. А. Використання інтерактивних методів у комплексному навчанні іноземців російської мови та культури мовлення. //Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 7 (345), 2021. С.187-196.

4. Шпетна С. А., Кіріченко О. М. Порівняльно-типологічний метод як інструмент підготовки вчителя-філолога у процесі викладання російської мови. Збірник наукових праць. *Лінгвістика* No1(43), 2021. С.107-115.

5. Шпетна С.А. Методика роботи викладача з іноземними студентами у процесі вивчення іноземної мови //Current Trends in Professional Training of Prospective Specialists in the Foreign Languages and the Foreign Literature / Sc. ed. S. O. Shekhavtsova. Tallinn: Teadmus, 2021, 334 p. / 30 p.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотеки університету та міста, репозиторій.
2. Інтернет ресурси: навчальні сайти. <https://prometheus.org.ua/>, <https://ru.coursera.org/>, <https://www.ed-era.com/courses/>
3. Електронні бібліотеки.
4. Електронні мовознавчі словники.

12. Технології викладання та атестації.

Діяльність студента:

- опанування теоретичного матеріалу;
- виголошення доповіді на практичному занятті;
- участь у дискусії на практичному занятті;
- самостійне конспектування першоджерел та їх аналіз;
- перегляд навчальних фільмів, в яких аналізується урок російської мови в сучасній школі, розкриваються новітні методики викладання російської мови, подаються презентації, таблиці, схеми, дидактичний матеріал тощо. (наприклад: http://uchitel-slovesnosti.ru/publ/konspekty_urokov_russkogo_jazyka/urok_russkogo_jazyka_v_sovre

[mennoj_shkole/znachenie_opornykh_kart_dlja_ushpeshnogo_reshenija_prakticheskikh_zadach_na_urokakh_russkogo_jazyka/20-1-0-1205](#)); перегляд і аналіз відео уроків із російської мови; робота з освітнім сайтом вчителя російської мови (https://s1literator.ucoz.ru/index/filmy_shkolnoj_programmy/0-122)

- презентація проектів з російської мови (наприклад: «Цветные» прилагательные в произведении Н.В. Гоголя «Вечера на хуторе близ Диканьки», «Историзмы и архаизмы в сказках А.С. Пушкина», «Особенности языка СМС сообщений» и т.д., складання схем, таблиць, підбір дидактичного матеріалу тощо.

Поточний контроль:

письмова робота за кожним модулем, дві письмові модульні контрольні роботи на семестр.

Форма семестрового контролю:

3 семестр – залік, 4 семестр – екзамен, 3 семестр – залік, 4 семестр – екзамен, 7 – залік, 8 семестр – екзамен.

13. Критерії оцінювання (у %).

Кількість відсотків	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти
90 – 100	Вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших здобувачів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань.
83 – 89	Вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці.
75 – 82	Недостатньо повно засвоює навчальний матеріал, намагається застосовувати знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає огріхи у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці.
63 – 74	Володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знайомий з основними поняттями навчального матеріалу.
50 – 62	Частково володіє навчальним матеріалом, не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації має елементарні нестійкі навички виконання завдання
20–49	Має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускаються суттєві помилки.
1 – 19	Не володіє навчальним матеріалом.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти на практичних заняттях (поточний контроль)

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Здобувач вищої освіти у повному обсязі викладає вивчений матеріал, дає правильні визначення понять, вільно послуговується науковою та професійно–спрямованою термінологією, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтувати свої судження, застосувати знання практично, навести свої приклади, опрацював різні джерела інформації і творчо використав їх при відповіді, виявляє здатність до оригінальних рішень, та вміння аргументовано висловлювати свою точку зору.
4 бали	Здобувач добре знає теоретичний та практичний матеріал, дає визначення понять, може обґрунтувати свої судження, може систематизувати набуті знання, володіє матеріалом при вирішенні практичних професійно–зорієнтованих завдань. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки
3 бали	Здобувач відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, орієнтується у закономірностях\рівнях\положеннях. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки. Викладення матеріалу не в повному обсязі, неглибоке володіння теоретичним та практичним матеріалом без аргументації своїх висновків, без наведення своїх прикладів
2 бали	Здобувач достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань. Значна кількість помилок.
1 бал	Здобувач не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань

Критерії оцінювання самостійної роботи (поточний контроль).

Самостійна робота передбачає виконання блоків самостійних практичних або теоретичних завдань.

Виконання одного блоку самостійних практичних завдань (оцінюється за 5–бальною шкалою), і на основі середнього арифметичного (кількість блоків 4) здійснюється виведення остаточної оцінки за самостійну роботу у відсотках. Загальна кількість відсотків за самостійну роботу – 20%. Оцінювання окремого блоку самостійних практичних завдань:

5 балів Завдання повністю виконані без будь яких помилок.

4 бали Завдання повністю виконані але з незначними помилками.

3 бали Завдання виконані не повністю і з помилками.

2 балів Завдання виконані не повністю і зі значними помилками.

1 бал Завдання виконані з суттєвими помилками.

0 балів Завдання не виконані.

Критерії оцінювання за письмову модульну контрольну роботу в межах від «0» до «20» відсотків за такими критеріями:

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 (16–20%)	Оцінюється робота здобувача, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно й аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, наводить приклади, вільно послуговується науковою та професійною термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки
4 (10–14%)	Оцінюється робота здобувача, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань, наводить приклади, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки
4 (5–9 %)	Оцінюється робота здобувача, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Однак не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, припускається суттєвих неточностей та помилок
2 (0–4 %)	Оцінюється робота здобувача, який достатньо не володіє навчальним матеріалом, однак фрагментарно, поверхово (без аргументації й обґрунтування) викладає окремі питання тем, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань

Розподіл балів

Критерії оцінювання (у %).

Семестрову рейтингову оцінку розраховують, виходячи з критеріїв:

- письмові модульні контрольні роботи – 40%;
- результати роботи на практичних заняттях – 40%;
- самостійна робота – 20%.

Шкала оцінювання: національна та ECTS (для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
83 – 89	B	добре
75 – 82	C	
63 – 74	D	задовільно
50 – 62	E	
20–49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 19	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання під час підсумкового контролю.

Вивчення навчальної дисципліни завершується заліком, який виставляється на основі всіх виконаних здобувачем вищої освіти видів робіт, зазначених у робочій програмі навчальної дисципліни.

Засоби діагностики результатів навчання

Відповідно до ОПП при оцінювання результатів навчання з дисципліни застосовується накопичувальна бально–рейтингов система, що передбачає оцінювання якості виконання здобувачами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження з освітньої програми шляхом поточного контролю та підсумкового контролю (екзамен\залік).

Засоби діагностики результатів навчання для поточного контролю

У межах поточного контролю засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни є усні та письмові відповіді здобувачів та виконання завдань на практичних\семінарських заняттях, поточні тестові (письмові) роботи (відкриті та закриті тести), виконання практичної самостійної роботи.

Виставлення семестрової оцінки за освітнім компонентом регламентується п. 3.8 Положення про організацію освітнього процесу в ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/poloj_organiz_osv_protov_nov2020.pdf).

У разі, якщо здобувач вищої освіти вважає оцінку за екзамен або залік необ'єктивною, він може подати звернення про оскарження результатів оцінювання відповідно до процедури http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/2_10_protov_zabezp_yakist_osvita_2020.pdf. Перескладання освітнього компонента відбувається за процедурою: http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/2_2_protov_zabezp_yakist_osvita.pdf. Проведення факультативних занять для повторного оцінювання освітнього компонента відбувається за процедурою: http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/2_3_protov_zabezp_yakist_osvita_2020.pdf.

14. Мова викладання.

Російська